

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Географічний факультет
Кафедра геодезії та картографії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана

навчальної роботи Володимир ПАСЬКО

«23»

08

2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

“ВСТУП ДО ГЕОІНФОРМАТИКИ”

для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань Е – Природничі науки, математика та статистика
спеціальності Е4 – Науки про Землю
освітньо-професійної програми “Картографія, геоінформаційні системи,
дистанційне зондування Землі”

Вид дисципліни – обов’язкова (ОК 8)

Форма навчання – денна

Навчальний рік – 2025/2026

Семестр – 1

Кількість кредитів ЄКТС – 3

Мова викладання, навчання та оцінювання – українська

Форма підсумкового контролю – залік

Викладачі: доцент Остроух В. І., асистент Яценко О. Ю.

Пролонговано: на 2026/27 н. р. _____ (_____) “___” _____ 2026 р.;

на 2027/28 н. р. _____ (_____) “___” _____ 2027 р.;

Розробники:

Остроух Віталій Іванович, кандидат географічних наук, доцент кафедри геодезії та картографії;

Яценко Ольга Юріївна, асистент кафедри геодезії та картографії.

Затверджено на засіданні кафедри геодезії та картографії, протокол № 1 від 27 серпня 2025 року.

Завідувач кафедри

Людмила ДАЦЕНКО

27 серпня 2025 року.

Схвалено науково-методичною комісією географічного факультету, протокол № 7 від 27 серпня 2025 року.

Голова науково-методичної комісії

Наталія КОРОГОДА

27 серпня 2025 року.

ВСТУП

1. Мета дисципліни – сформувати теоретичну базу знань з основ геоінформатики, уміння і навички ефективного використання сучасних геоінформаційних систем (ГІС) і технологій у своїй діяльності та набуття навичок роботи у сучасному геоінформаційному програмному забезпеченні.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни: успішне опанування тем з картографії та топографії передбачених навчальною програмою з географії для 6-11 класів, засвоєння шкільного курсу інформатики для 10-11 класів.

3. Анотація навчальної дисципліни:

Вміння працювати з ГІС є важливим компонентом професійної компетентності. Географія, географічна інформація, інформатика виявилися необхідними для вирішення багатьох прикладних завдань і проблем сьогодення.

Дисципліна розрахована на вивчення основ геоінформатики у першому семестрі 1 курсу і передбачає лекційні заняття та виконання лабораторних занять, які проводяться у комп'ютерному класі.

Програма навчальної дисципліни складається з двох змістових модулів:

1. Основи геоінформатики.
2. Джерела даних та організація інформації в ГІС.

Форма контролю дисципліни – залік.

4. Завдання (навчальні цілі):

- ознайомити з предметом та методами геоінформатики, сформувати поняття інформації, даних і знань у суспільстві та науці;
- ознайомити з історією геоінформаційних систем та їхніми зв'язками з іншими інформаційними системами;
- ознайомити з класифікаційними ознаками та функціональними ознаками ГІС;
- навчити правильно визначати основні структурні компоненти ГІС;
- сформувати вміння аналізувати та застосовувати джерела даних для організації інформації в ГІС;
- обґрунтувати необхідність застосування системного підходу та картографічного методу дослідження в геоінформаційному картографуванні;
- виробити навички практичної роботи у сучасному програмному забезпеченні;
- дати розширений аналіз розвитку геоінформатики в історичній ретроспективі.

Дисципліна спрямована на досягнення наступних програмних компетентностей:

Інтегральної: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності предметної галузі наук про

Землю або у процесі навчання із застосуванням сучасних теорій та методів дослідження природних та антропогенних об'єктів і процесів із використанням комплексу міждисциплінарних даних та за умовами недостатності інформації.

Загальних:

ЗК03. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК04. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК07. Здатність використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК08. Здатність вчитися і оволодіювати сучасними знаннями.

ЗК15. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

Спеціальних (фахових):

СК02. Здатність застосовувати базові знання фізики, хімії, біології, екології, математики, інформаційних технологій тощо при вивченні Землі, її геосфер та результатів їх взаємодії.

СК03. Здатність здійснювати збір, реєстрацію і аналіз даних, у тому числі геопросторових, за допомогою відповідних методів і технологічних засобів у польових і лабораторних умовах.

СК04. Здатність застосовувати кількісні методи при дослідженні геосфер та результатів їх взаємодії.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1 – знати; 2 – вміти; 3 – комунікація; 4 – автономність та відповідальність)		Методи		Бал у підсумковій оцінці
Код	Результат навчання	викладання та навчання	оцінювання	
1.1	Сутність геоінформатики, її основні поняття.	лекція	контрольна робота, тести	10
1.2	Історію розвитку геоінформатики та ГІС, їхні зв'язки з іншими інформаційними системами	лекція		
1.3	Класифікацію ГІС, основні вимоги, що висуваються до ГІС	лекція		
1.4	Структурні компоненти та функціональні можливості ГІС	лекція	контрольна робота	10
1.5	Джерела інформації для формування ГІС,	лекція		

	організацію інформації в ГІС			
2.1	Класифікувати ГІС, розпізнавати основні класифікаційні ознаки ГІС	лекція, практ. робота	виконання практ. робіт	30
2.2	Виконувати основні функції з даними в ГІС-програмах	практ. робота		
2.3	Правильно здійснювати пошук даних для формування ГІС, здійснювати введення просторових та атрибутивних даних	практ. робота		
2.4	Створювати елементарні карти на основі даних, вміти візуалізувати інформацію ГІС різними способами	практ. робота		
3.1	Демонстрація знань, умінь і навичок.	консультація	залік	40
4.1	Виконання самостійної роботи	лекції, консультації впродовж семестру	захист виконаної домашньої роботи	10

6. Співвідношення результатів вивчення дисципліни з програмними результатами навчання.

Програмні результати навчання	Результати вивчення дисципліни (за кодами)										
	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	2.1	2.2	2.3	2.4	3.1	4.1
ПРН01. Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області наук про Землю					+	+		+	+	+	+
ПРН04. Використовувати інформаційні технології, картографічні та геоінформаційні моделі в області наук про Землю				+	+		+	+	+		+
ПРН07. Застосовувати моделі, методи і дані фізики, хімії, біології, екології, математики,	+		+		+	+	+	+	+		

інформаційних технологій тощо при вивченні природних і суспільних процесів та явищ формування і розвитку геосфер											
ПРН09. Вміти виконувати дослідження геосфер за допомогою кількісних методів аналізу							+	+	+		+
ПРН10. Аналізувати склад і будову геосфери (у відповідності до спеціалізації з картографії, геоінформаційних систем, дистанційного зондування Землі) на різних просторово-часових масштабних рівнях	+	+	+	+		+				+	
ПРН11. Впорядковувати і узагальнювати матеріали польових та лабораторних досліджень					+	+	+	+		+	

7. Схема формування оцінки.

7.1. Форми та організація оцінювання:

– **поточне (семестрове) оцінювання** (практичні роботи (мінімальна оцінка 15, максимальна 30; контрольні роботи (6 – 10); самостійна робота (5 – 10));

– **підсумкове (заклучне) оцінювання у формі заліку** (оцінка за знання теорії (мінімум 12, максимум 20 балів); оцінка за практичну частину (13 – 20).

Для студентів, які набрали сумарно меншу кількість балів, ніж критично-розрахунковий мінімум – 35 балів, для допуску до форми підсумкового контролю необхідно обов’язково здати додатково виконане індивідуальне завдання.

Питома вага результатів навчання у підсумковій оцінці за умови її опанування на належному рівні така:

результати навчання – **1 (знання)** – до 20 балів;

результати навчання – **2 (вміння)** – до 30 балів;

результати навчання – **3 (комунікація)** – до 40 балів;

результати навчання – **4 (автономність та відповідальність)** – до 10 балів.

7.2. Шкала переведення рейтингу до традиційної оцінки.

Оцінка за 100-бальною системою	Оцінка при складанні заліку
90 – 100	зараховано
75 – 89	
60 – 74	
0 – 59	не зараховано

8. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ІНШИХ ФОРМ НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ

№ лекції	Назва лекції	Кількість годин			
		Лекції	Практ.	Сам.	Інші
Змістовий модуль 1. Основи геоінформатики					
1	Поняття про геоінформатику та її основні поняття. Предмет, мета та завдання дисципліни. Сфери застосування геоінформатики.	2		8	
2	Поява та розвиток геоінформаційних систем (ГІС). Зв'язок геоінформатики з ГІС та іншими типами інформаційних систем.	2	2	8	
3	Завдання, які вирішує ГІС. Основні вимоги, що висуваються до ГІС.	2	4	8	
4	Функціональні можливості ГІС та програмних засобів для ГІС	2	4	6	
	Модульна контрольна робота 1				
Змістовий модуль 2. Джерела даних та організація інформації в ГІС					
5	Апаратні та програмні засоби ГІС. Програмні засоби для роботи з просторовими даними.	2	6	6	
6	Джерела даних для формування ГІС. Картографічні джерела, дані ДЗЗ, картографічні джерела в мережі Інтернет.	2	6	6	
7	Представлення інформації в ГІС. Візуалізація інформації в ГІС, методи та технології.	2	6	6	
	Модульна контрольна робота 2				
	ВСЬОГО	14	28	48	

Загальний обсяг **90** год., в тому числі: лекцій – **14** год., практичних занять – **28** год., самостійної роботи – **48** год.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна.

1. Бондаренко Е. Л. Географічні інформаційні системи / Е.Л. Бондаренко – К.: СПТ ТОВ “Бавок”, 2011. – 160 с.
2. Даценко Л. М. Основи геоінформаційних систем і технологій: навчальний посібник / Л.М. Даценко, В.І. Остроух. – К.: ДНВП «Картографія», 2013. – 184 с.
3. Костріков С. В., Сегіда К. Ю. Теоретична і прикладна геоінформатика: підручник для студ. геогр. ф-тів ун-тів. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 368 с.
4. Курач Т. М. Основи ГІС та технологій (методичні вказівки до виконання практичних робіт) / Т. М. Курач, В. І. Остроух, І. О. Підлісецька, О. Ю. Яценко – К.: ДНВП „Картографія”, 2020. – 24 с.
5. Остроух В. І. ГІС, бази даних та цифрова картографія (навчально-методичний посібник для студентів-картографів) / В. І. Остроух, Н. О. Полякова – К.: КиївЦНТЕІ, 2009. – 44 с.
6. Світличний О. О., Плотницький С. В. Основи геоінформатики: навчальний посібник / за ред. О. О. Світличного. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 295 с.

Додаткова.

7. Вступ до геоінформаційних систем для інфраструктури просторових даних (навчальний посібник) / Магваір Б., Пашинська Н., Даценко Л. М., Говоров М., Путренко В. / Планета-Прінт, 2016. – 396 с.
8. Корольков В. В., Бутенко Є. В. Основи ГІС та цифрової картографії: курс лекцій. Дніпро : НТУ «Дніпровська політехніка», 2021. 142 с.
9. Топографія з основами геодезії: підручник / за ред. А. П. Божок. – К.: Видавничо-поліграфічний центр „Київський університет”, 2009. – 304 с.